

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۲

بررسی دیدگاه مردم نسبت به عملکرد دهیاری ها از زمان تاسیس از تاکنون (مطالعه موردی دهستان میربگ - شهرستان دلفان - استان لرستان)

آئیژ عزمی^{۱*}، رضا رضایی

۱- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه رازی

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه رازی

a.azmi@razi.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۰۲

تاریخ بازنگری: ۱۳۹۷/۰۶/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۲۵

چکیده

مدیریت نوین روستایی از جمله ایده های جدید در توسعه روستایی است که با هدف توسعه نواحی روستایی مطرح شده است. دهیاری ها یکی از اجزای اصلی مدیریت نوین روستایی هستند. دهیاری ها به لحاظ اهمیت و طرحی نسبتا جدید و ابعاد گوناگون آن مورد توجه کارشناسان و برنامه ریزان قرار گرفته است. مدیریت روستایی از آنجا اهمیت پیدا می کند که در رابطه با حل مسائل و مشکلات طیف وسیعی از جامعه کنونی کشورمان است. این مقاله ضمن بررسی وظایف دهیاری ها در مدیریت روستاهای دهستان میربگ از توابع شهرستان دلفان با توجه به نظرات اهالی روستاییان نسبت به مدیریت روستا (دهیاران) ارزیابی کلی داشته است. بنابراین سوال اصلی تحقیق این است که عملکرد دهیاری ها در روستاهای دهستان مذکور چگونه است؟ روش تحقیق، توصیفی تحلیلی بوده، از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ تعیین شد که برای جواب دهندگان عدد ۰/۷۴ بوده است. حجم نمونه ۱۰۴ نفر و از طریق مورگان و روش نمونه گیری تصادفی ساده بوده است. تعداد روستاهای انتخاب شده ۸ روستا و مبنای انتخاب بر اساس جمعیت و در روستاهای دارای دفاتر فعال دهیاری بوده است. نتایج بدست آمده نشان می دهد که مدیریت روستا دارای ابعادی چندگانه بوده است و در کل در این مقاله پاسخگویان از عملکرد دهیاران راضی بوده در جهت خدمات رسانی بهتر پیشنهاداتی را مطرح کردند. در نهایت ۷ عامل خدمات رسانی و بهداشت، نظارت بر طرح ها، بهبود مسائل اقتصادی، تشویق به مشارکت گسترده، همکاری با ارگانها و سیاسی، کاهش مهاجرت و رضایت افراد، مسائل اجتماعی در عملکرد دهیاری ها موثر تشخیص داده شده اند.

واژه های کلیدی: دیدگاه مردم، مدیریت روستایی، دهیاری ها، دهستان میربگ

۱- مقدمه

تا پیش از شکل‌گیری جامعه مدرن و تشکیل نهاد های مدنی قانونگذار آنچه که رفتار و کنش اجتماعی را هدایت می کرد، رسم یا عرف بوده و سهم و نقش ضمانت های اجرایی رسمی کمتر بوده است. بنابراین ایجاد نهاد دهیاری ها نقطه عطفی از نظر هدایت جوامع، اداره و کنترل بهتر جوامع و به ثمر رساندن طرح های بالا به پایین در یک سلسله نظام برنامه ریزی می باشد (اکبری و همکاران: ۱۳۸۵: ۱۱).

از آنجا که جمعیت سالانه روستاها رو به افزایش است، همین افزایش جمعیت نیاز هایی را ایجاد می کند که در ابعاد گوناگون زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فیزیکی و... متبلور می شود، وظیفه مدیریت روستایی تامین این نیازها است تا بتوان از جهت بهبود وضعیت ساکنان روستاها و دوماً از جهت اداره بهتر امور توسط خود روستاییان اقدامات مناسبی انجام داد و این نوع اقدامات در جهت تسهیل برنامه های دولت می باشد. روستا مبداء تقسیمات سیاسی کشور و نیازمند مدیریتی جدی با توجه به فرهنگ ساکنان و ویژگی های محیطی آن می باشد. مدیریت فعلی در روستاها شامل شوراها و فردی بنام دهیار بعنوان مجری تصمیمات شورا مطابق با قوانین و عرف جامعه اسلامی می باشد و کلاً این شخص بازوی اجرایی شوراها در روستاست (عابدینی: ۱۳۸۵: ۴).

موضوعاتی که جایگاه دهیاری ها را به عنوان مدیریت روستا تعریف و تقویت می کند، واگذاری امور تصدی گری و پذیرش این نهاد عمومی غیر دولتی در قبال بسیاری از مسئولیت هایی است که خلاء آنها در روستا مشهود است. با این اوصاف در عین اینکه مقالات متعددی در زمینه نقش و وظایف دهیاری نوشته شده است، اما مطالعات کمی درباره دیدگاه و نظر مردم در زمینه عملکرد این نهاد صورت گرفته که موضوع این مقاله می باشد. لذا سوال اصلی این تحقیق آن است که عملکرد دهیاری ها در روستاهای دهستان مذکور چگونه است؟ سوالات فرعی این تحقیق به شرح زیر هستند:

۱- دیدگاه مردم نسبت به عملکرد دهیاران چگونه بوده است؟

۲- چه مولفه هایی از دید مردم در فعالیت بهتر دهیاران موثر هستند؟

۲- پیشینه تحقیق

مدیریت، فرایند به کارگیری موثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازمان دهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می گیرد (رضاییان: ۱۳۷۹: ۶).

بنابراین مدیریت روستایی تلفیق و تنظیم عوامل مختلف طبیعی، انسانی، اقتصادی در جامعه روستایی به عهده دارد، تا هدایت و رهبری روستا به نحو صحیحی انجام بگیرد (ابراهیم زاده: ۱۳۷۳: ۱۳).

در سال ۱۳۴۰ طی سه مرحله اصلاحات ارضی نقش مالکان کمرنگ شد و در مقابل نهادهای دولتی همچون سپاه دانش و ترویج و خانه انصاف گسترش یافت (مهدوی: ۱۳۷۷: ۳۵). بعد از انقلاب شوراها و به تدریج خانه همیار و دفتر عمران روستایی به عنوان بازوی اجرایی تشکیل گردید تا در نهایت به علت عدم موفقیت این نهادها در سال ۱۳۷۷ قانون تاسیس دهیاری خودکفا به تصویب رسید (مهدوی: ۱۳۸۴: ۳۵-۲۱).

طبق قانون، شوراها و دهیاران روستایی که مسئول انتخاب دهیار هستند، در همه روستاهای کشور (که با حداقل

جمعیت ۲۰ خانوار از مزارع و با برخورداری از فعالیت کشاورزی از مکانها تفکیک می‌شوند) قابل تشکیل است. از مجموع ۳۶۳۵۷ آبادی بالای ۲۰ خانوار (روستا) در کشور در سال ۱۳۷۵، در ۳۳۸۷۵ روستا (۸۳/۱ درصد) شوراهای اسلامی روستایی تشکیل شده است (سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، ۱۳۸۴). تمامی این شوراهای اسلامی روستایی می‌توانند اقدام به تاسیس دهیاری بکنند. مطابق ماده ۶۹ قانون «تاسیس دهیاری های خود کفا در روستاهای کشور» در تاریخ ۱۳۷۷ وظایف دهیار به شرح زیر می‌باشد:

۱- اجرای تمامی مصوبات شورای روستا ۲- همکاری با نیروی انتظامی ۳- اعلام فرامین و قوانین دولتی ۴- همکاری با سازمان ها و نهاد های دولتی و ایجاد تسهیلات لازم در جهت ایفای وظایف آنان ۵- مراقبت و نگهداری تاسیسات عمومی و عمرانی ۶- مراقبت در اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و ایجاد زمینه مناسب برای تامین بهداشت محیط ۷- همکاری موثر با سازمان ثبت احوال در جهت ثبت موالید و متوفیات ۸- همکاری موثر با مسئولین ذیربط در جهت حفظ و نگهداری منابع طبیعی واقع در محدوده روستا ۹- نظارت بر اجرای طرح ها ۱۰- هدایت و تشویق مردم روستا برای شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی می‌باشد (سازمان شهرداری ها و دهیاریهای کشور: ۱۳۷۸).

در مورد دهیاری و مدیریت روستایی مطالعات متنوعی انجام شده است که برخی به شرح زیر هستند: ساندرسوامی و پروما در تحقیقی با عنوان متغیرهای تاثیرگذار بر عملکرد شغلی مدیران محلی در ایالت های بنگلور و کیسور هند نتیجه گرفتند که متغیرهای نیاز به پیشرفت، سن، تجربه، رضایت شغلی، درگیری شغلی، استقلال شغلی، جو و تعهد سازمانی، آموزش ضمن خدمت و استرس شغلی به طور معنی داری بر عملکرد شغلی افراد تاثیر می‌گذارد (ساندرسوامی و پروما: ۱۹۹۲: ۲۵۴-۲۴۹). مک کافری (مک کافری: ۲۰۰۵) و دنیس (دنیس: ۲۰۰۵) نیز عوامل چهارگانه محیط و امانات فیزیکی، مهارت ها و آموزش های مورد نیاز، ارزیابی عملکرد، انتظارات شغلی را در بهبود عملکرد موثر می‌دانند.

در مطالعه چوبچیان و همکاران (۱۳۸۶)، تحت عنوان عوامل موثر بر عملکرد دهیاری های استان گیلان "مشخص شده که ۱۱ متغیر همکاری سازمان ها، رضایت شغلی دهیار، همکاری شوراهای اسلامی، میزان شرکت دهیاران در کلاس های آموزشی، تجهیزات و امکانات دهیاری، درآمد دهیار، موقعیت مکانی روستا، مشارکت دهیاران با رهبران محلی، داشتن سابقه مدیریت در شورا و انگیزه دهیار برای توسعه روستا در موفقیت عملکرد دهیاری ها موثر است (چوبچیان و همکاران: ۱۳۸۶: ۱۰۸-۸۸).

نعمتی و همکاران (۱۳۸۶) در مقاله "ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی مقایسه تطبیقی دهیاری های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ- مطالعه موردی استان گلستان" معتقد است که عوامل ساختاری، اجتماعی و اقتصادی رابطه تنگاتنگی با میزان موفقیت دهیاری در روستاهای کوچک دارد. علاوه بر اینکه دهیاری در روستاهای پرجمعیت نیز به دلیل دریافت سرانه اعتباری بیشتر موفق تر از روستاهای کوچک عمل کرده است. ولی الله شگری (۱۳۸۴)، در همایش مدیریت روستایی ایران در مقاله ای با عنوان "توانمند سازی مدیریت روستایی با حمایت از تشکل های مردمی جامعه مدار در روستاهای پرجمعیت" معتقد است که یکی از راهکارهای اساسی جهت سامان بخشیدن به وضعیت مدیریت روستاهای بزرگ و پر جمعیت، تقویت و حمایت

از تشکلهای مردمی بشر دوستانه و داوطلبانه می باشد.

مسعود مهدوی و همکاران (۱۳۸۴)، در مقاله ای با عنوان "دهیاریها، تجربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی: دهیار یهای استان آذربایجان غربی)" بیان می کند که امروزه دهیاری ها می توانند نقش بسیار مهمی را در راستای توسعه روستایی به ویژه بهبود اوضاع کالبدی - فیزیکی روستا ایفاء نمایند و فعالیت های انجام شده دهیاران گواه بر این مدعاست. اما از طرفی ضعف هایی در مدیریت روستایی کنونی وجود دارد که نظارت عالی استانداری ها، اختصاص بودجه بیشتر، برگزاری دوره های آموزشی مرتبط با شرح وظایف دهیار، تفویض اختیارات لازم از سوی دستگاه ها به فرمانداری ها و بخشداری ها و فرهنگ سازی برای مشارکت مردم می توانند تا حدود زیادی از میزان ضعف های موجود بکاهند.

عزمی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله ای با عنوان "وضعیت کنونی و موانع پیش روی مدیریت روستایی ایران - مطالعه موردی: بخش گرگانرود شهرستان تالش" معتقد بودند که مبود منابع مالی، عدم هماهنگی شورا، دهیاری و مردم و نبود آموزش کافی از جمله مشکلات مدیریت روستایی است. مهمترین مشکل در مدیریت روستایی کشور عملکرد دولت است، هر چند که به باور دهیاران اختیارات این نهادهای مدیریتی کافی می باشد.

استعلاجی (۱۳۹۱) در مقاله ای با عنوان "بررسی الگوی مدیریت روستایی در ایران با تاکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری ها" معتقد هستند با عملکرد شایسته دهیاری ها می توان در جهت توسعه پایدار روستایی گام برداشت و نهاد دهیاری نقش مهمی در مدیریت روستایی دارد.

فراهانی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله ای با عنوان "ارزیابی عملکرد و کارایی دهیاری ها و شوراهای اسلامی در فرآیند مدیریت توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان سررود جنوبی در شهرستان بویراحمد)" معتقد هستند که تاسیس دهیاری ها و فعالیت شوراهای اسلامی نقش مثبتی در بهبود روند مدیریت روستایی داشته است و از دید جامعه نمونه شوراهای و دهیاران در بعد اقتصادی کمتر از حد متوسط عمل کرده اند و همچنین مشخص شد که دهیاری و شوراهای پرجمعیت موفق تر از روستاهای کوچک عمل کرده است.

با توجه به مطالب گفته شده، رابطه مفهومی بین گویه های تحقیق و ابعاد آن در جدول ۱، مورد اشاره قرار می گیرد.

جدول ۱- رابطه مفهومی بین گویه های تحقیق و ابعاد آن

ابعاد	گویه ها	ابعاد	گویه ها
خدماتی	نظارت بر دفع صحیح پسماند ها	هدایتی	تشویق مردم به شرکت در آموزش های ترویجی
	ایجاد زمینه مناسب بهداشتی		تشویق مردم برای اشتغال زایی و رغبت به کار
نظارتی، حفاظتی	کیفیت آب آشامیدنی	فرهنگی، سیاسی	تشویق مردم به مشارکت
	نظارت بر اجرای درست طرح ها		همکاری با ارگان های دولتی
	مراقبت از تاسیسات عمومی		اجرای مراسمات مطابق با سایر نقاط کشور
	حفاظت از منابع طبیعی		ایجاد موسسه های خیریه
اجرایی	توزیع عادلانه کالاها	راه اندازی نهاد های فرهنگی نظیر کتابخانه	کاهش برخورد ها و نزاع
	اجرای مصوبات شورا ها		کاهش تکدی گری
	اجرای فرامین دولتی		کاهش مهاجرت از روستا به شهر
	اجرای طرح هادی		رضایت از زندگی در روستا
	افزایش ساخت و ساز		
	بهبودی مسکن روستایی		
	بازدید مسئولان		

۳- روش تحقیق

روش تحقیق کمی و از نوع پیمایشی بوده و از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. پایایی ابزار تحقیق از طریق ضریب آلفای کرونباخ کورد تایید قرار گرفته است. (جدول ۲).

جدول ۲- پایایی ابزار تحقیق

ابزار سنجش	میزان ضریب آلفا
عملکرد دهیاری ها	۰/۷۴۶

روایی تحقیق با استفاده از نظر متخصصان جغرافیا و علوم اجتماعی دست آمده است. جامعه آماری شامل یک گروه از سکنه هر کدام از روستاها بوده است. حجم نمونه پاسخگویان از طریق جدول مورگان بوده است. روش نمونه گیری برای پاسخگویان نمونه گیری اتفاقی و تعداد روستاهای مورد مطالعه ۸ روستا و معیار انتخاب روستاها براساس نمونه گیری تصادفی ساده در بین روستاهای دارای دفاتر ثابت دهیاری بوده است. روش توزیع نمونه به این شکل بوده است که بر اساس جدول مورگان حجم کلی نمونه بالغ بر ۱۰۴ نفر تعیین شد و سپس این تعداد به نسبت مساوی بین ۸ روستا توزیع شد.

جدول ۳- روستاها، کل جامعه، حجم نمونه

نام روستاها	حجم نمونه	نام روستاها	حجم نمونه
شهن آباد	۱۳	یار آباد	۱۳
فرهاد آباد	۱۳	شهرک امام	۱۳
حسن آباد	۱۳	میرزاآباد	۱۳
زال	۱۳	دمباغ	۱۳
کل		۱۰۴	

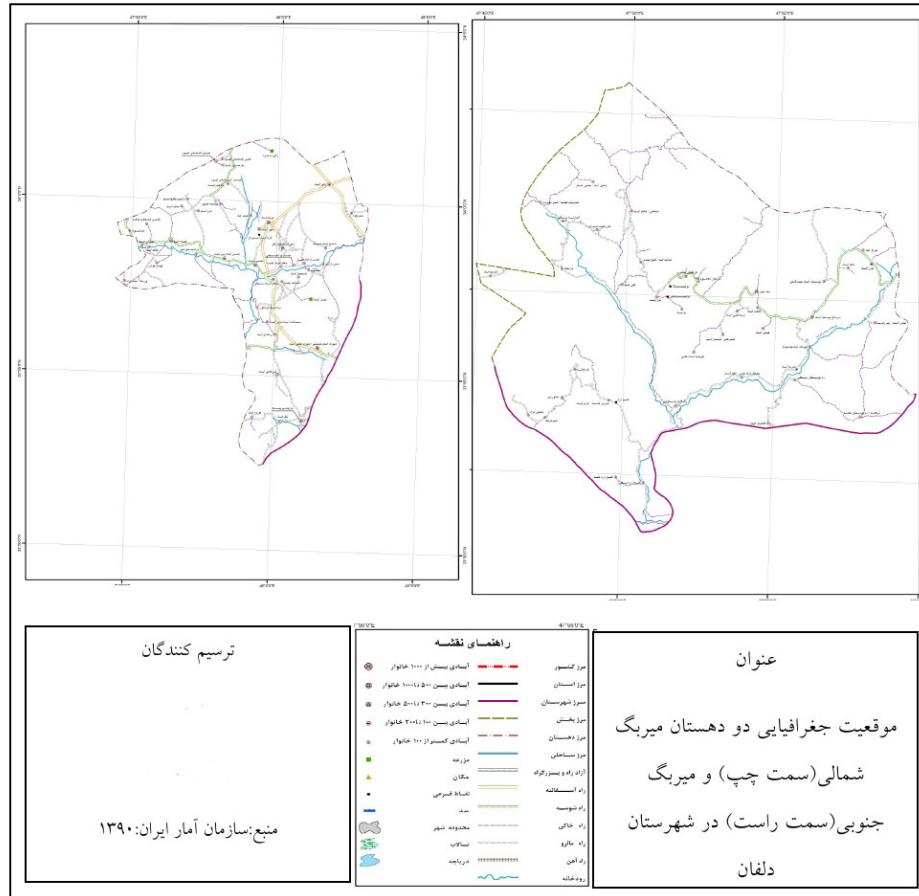
در پرسشنامه ابتدا با طیف لیکرت سوالات پرسیده و در ادامه اطلاعات توصیفی شامل سن، جنس، تحصیلات و شغل پایان می یابد. طیف مزبور [۱: کاملاً موافق، ۲: موافق، ۳: مخالف، ۴: کاملاً مخالف] را شامل می شود. سوالات مربوط به طیف لیکرت ۲۳ گویه و سوالات بخش توصیفی ۴ گویه بوده است. برای تعیین نگرش از میانگین گویه ها استفاده شد. در ادامه کار از تحلیل عاملی استفاده شد. تحلیل عاملی به دسته بندی متغی رها و خلاصه کردن آنها کمک می کند. در ۶ بعد عملکرد دهیاری ها با کمک تحلیل عاملی خلاصه و دسته بندی گردید.

۴- منطقه مورد مطالعه

تحقیق فوق الذکر در استان لرستان، شهرستان دلفان، دهستان میربگ انجام شده است. دهستان میربگ یکی از چهار دهستان شهرستان دلفان و در قسمت جنوبی این شهرستان واقع و دارای دو قسمت میربگ شمالی و میربگ جنوبی می باشد. توپوگرافی ویژه این دهستان دو نمود ظاهری متفاوت از هم دارد. میربگ شمالی سرزمینی مرتفع با دشت های وسیع با قابلیت کشاورزی، اما میربگ جنوبی با سرزمینی کوهستانی و جنگلی می باشد و شیب این سرزمین از شمال به جنوب و دارای دو نوع آب و هوا است. با توجه به این ویژگیها جمعیت روستایی و سکونتگاه های روستایی در دو قسمت دهستان بصورت متفاوت از هم پراکنده شده اند. سکونتگاههای روستایی در میربگ شمالی بیشتر به صورت دشتی، اما سکونتگاههای روستایی میربگ جنوبی بیشتر بصورت دامنه ای و کوهپایه ای شکل گرفته اند. میربگ شمالی شامل ۴۱ روستا و میربگ جنوبی شامل ۴۷ روستا می باشند. مرکز دهستان میربگ شمالی روستای فرهاد آباد با جمعیتی ۱۷۴۹ نفر و دارای نهاد ها و ادارات لازم برای یک مرکز دهستان می باشد. از جمله این ادارات می توان مرکز خدمات کشاورزی، درمانگاه، خانه بهداشت روستایی، نیروی انتظامی، دفتر دهیاری، دفتر پست بانک، مدارس ابتدایی دخترانه و پسرانه، مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه، دبیرستان دخترانه و دبیرستان پسرانه، شعبه تعاون روستایی، مرکز بسیج، شرکت خدمات و مشاوره کشاورزی و اداره کمیته امداد و غیره را می توان نام برد.

اما دهستان میربگ جنوبی به علت شرایط خاص از جمله کوهستانی بودن و فاصله زیاد از مرکز شهرستان کمتر مورد توجه قرار گرفته و نهادها و ادارات مذکور در مرکز آن (روستای دم باغ) کمتر مستقر شده و بعلت گستردگی دهستان تعدادی از شاخه های اداری به روستاهای پرجمعیت همجوار مرکز آن واگذار شده اند. با

توجه به شرایط محیط شغل اکثریت ساکنان دهستان میربگ جنوبی دامداری می باشد ولی ساکنان رو ستا های میربگ شمالی به علت موقعیت خاص ارتباطی آنها و اراضی مناسب، به ارائه خدمات و کشاورزی مشغولند. نقشه (۱) موقعیت روستاهای شهرستان دلفان را نشان می دهد(سایت فرمانداری دلفان:۱۳۹۰).

نقشه ۱: موقعیت دو دهستان مورد تحقیق در شهرستان دلفان استان لرستان

۴- یافته های تحقیق

یافته های توصیفی و تحلیلی این پژوهش شامل اطلاعات توصیفی و تحلیلی به شرح زیر است :

۱-۴ یافته های توصیفی تحقیق

حداقل و حداکثر سنی جواب دهندگان نشان می دهد که تقریباً تمامی گروههای سنی در ارتباط با عملکرد دهیاری ها هستند(جدول ۴).

جدول ۴- گروه های سنی

سن پاسخگویان	گروه های سنی
۱۵	حداقل سن
۶۶	حداکثر سن
۳۳	متوسط سن

در بین افراد پاسخگو افرادی با تحصیلات متفاوت دیده می شد. افراد بیسواد با (۹/۶) درصد و افراد باسواد (۹۰/۴) درصد در بین افراد پاسخگو بودند. جدول (۶) وضعیت تحصیلی را نشان می دهد.

جدول ۶- وضعیت تحصیلی پاسخگویان

پاسخگویان		وضعیت تحصیلی
درصد	فراوانی	
۹/۶	۱۰	بیسواد
۳۱/۷	۳۳	زیر دیپلم
۳۱/۷	۳۳	دیپلم
۷/۷	۸	فوق دیپلم
۱۵/۴	۱۶	لیسانس
۳/۸	۴	فوق لیسانس
۱۰۰	۱۰۴	جمع کل

۲-۴ یافته های استنباطی تحقیق

در ادامه به بررسی عملکرد دهیاری، پرداخته می شود.

۱-۲-۴- بررسی عملکرد دهیاری ها در روستاها

در جدول ۷ نظر پاسخگویان راجع به عملکرد دهیاران روستاها نشان داده شده است. بر اساس نتایج فوق می توان فهمید که در مجموع مردم نظر مثبتی نسبت به عملکرد دهیاری ها داشته اند. تمامی گویه های مطرح شده حاکی از رضایت پاسخگویان دارد. اما در عین حال معتقد بوده اند که دهیاری ها نتوانسته اند در ایجاد اشتغال و کارهای خیریه موفق باشند.

جدول ۷- عملکرد دهیاران براساس وظایف آنها

نگرش	میانگین	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	گویه ها
کاملاً موافقم	۱/۴۱	۰/۷	۱/۹	۳/۸	۲۷/۳	۶۶/۳	از زمان تاسیس دهیارها نظارت بر پسمانده ها و دفع آنها به طور مناسب صورت گرفته است.
کاملاً موافقم	۱/۳۴	۰/۹	۱/۰	۶/۷	۱۸/۳	۷۳/۱	طرح هادی در روستا به درستی اجرا شده است.
مخالف	۲/۸۲	۱/۹	۳۳/۷	۲۷/۹	۲۲/۱	۱۴/۴	افراد بیکار و متکدی کاهش یافته است.
مخالف	۲/۸۵	۰	۳۲/۷	۳۴/۶	۱۴/۴	۱۶/۳	کار و تولیدات صنایع دستی رونق بیشتری یافته است.
موافقم	۱/۷۴	۰/۱	۶/۷	۱۲/۵	۲۸/۸	۵۱/۹	اقدامات دهیارها مطابق سیاست های دولت است.
کاملاً موافقم	۱/۳۰	۰	۰/۰	۲/۹	۲۵/۰	۷۲/۱	میزان برخورد و نزاع های عمومی کاهش یافته است.
موافقم	۱/۷۵	۰/۱	۳/۸	۱۷/۳	۲۹/۸	۴۹/۰	مردم در جلسات آموزشی و ترویجی با اشتیاق شرکت می کنند.
کاملاً موافقم	۱/۴۴	۰/۱	۳/۸	۱/۹	۲۸/۸	۶۵/۴	مردم از زندگی در روستا راضی هستند.
موافقم	۱/۸۱	۰/۱	۱/۹	۱۹/۲	۳۷/۵	۴۱/۳	مشارکت و خودیاری روستاییان برای دریافت خدمات بهتر مدیریت می شود
موافقم	۲/۳۹	۰/۹	۲۳/۱	۲۶/۰	۱۷/۳	۳۲/۷	کالاها و محصولات دولتی به صورت عادلانه توزیع می شود.
موافقم	۱/۸۷	۰	۶/۷	۱۴/۴	۳۸/۵	۴۰/۴	افراد بی بضاعت به نهاد های حمایتی معرفی می شوند.

مخالف	۲/۷۵	۲	۳۹/۴	۱۷/۳	۱۹/۲	۲۲/۱	وضعیت اشتغال روستا بهبود یافته است.
مخالف	۲/۶۵	۱	۳۱/۷	۲۶/۰	۱۶/۳	۲۵/۰	موسسات خیریه و خدماتی در روستا ایجاد شده است.
موافقم	۱/۷۵	۰	۵/۷	۱۵/۴	۲۷/۹	۵۱/۰	ارتباط مردم با مراکز آموزشی جهت رفع مشکلات آموزشی بهبود یافته است.
موافقم	۱/۹۲	۰	۵/۸	۱۵/۴	۴۴/۲	۳۴/۶	ارتباط مردم با ارگانهای دولتی بهتر شده است.
کاملاً موافقم	۱/۴۳	۰	۴/۸	۷/۷	۱۳/۵	۷۴/۰	محله بندی روستا و مساحی دقیق اراضی مسکونی و نظم ایجاد شده است.
کاملاً موافقم	۱/۲۰	۰/۲	۰/۰	۴/۶	۱۰/۶	۸۴/۶	مراسمات فرهنگی با همکاری دهیار همگام با سایر نقاط کشور اجرا می شود.
موافقم	۱/۷۲	۰/۱	۱۶/۳	۶/۷	۹/۶	۶۷/۳	آب آشامیدنی سالم و تصفیه شده ای در اختیار مردم قرار دارد.
موافقم	۲/۳۵	۰	۲۳/۱	۲۲/۱	۲۲/۱	۳۲/۷	بازدید مسولان جهت حل مشکلات زیاد شده است.
کاملاً موافقم	۱/۳۴	۱	۳/۸	۵/۸	۱۱/۵	۷۷/۹	مهاجرت روستا به شهر کاهش یافته است.
موافقم	۲/۱۱	۱/۴	۱۵/۴	۱۸/۳	۲۸/۸	۳۷/۵	کارها و اقدامات بر زمین مانده روستا و نظارت دهیار بر آنها به طور صحیح انجام گرفته است.
موافقم	۱/۶۸	۰	۶/۷	۱۲/۵	۲۳/۱	۵۷/۷	مساکن روستایی بهسازی شده اند.
کاملاً موافقم	۱/۲۲	۰/۹	۳/۸	۱/۰	۸/۷	۸۵/۶	ساخت و سازهای مسکن روستایی افزایش یافته است.
موافق	۱/۰۷						میانگین کل

۲-۲-۴- بررسی عوامل موثر بر عملکرد دهیاری ها

برای تعیین مولفه های اثر گذار، از تحلیل عاملی استفاده می شود. روش مورد استفاده، مولفه های اصلی و نوع چرخش واریماکس است. برای مناسب بودن داده از ضریب $k.m.o$ و آزمون بارتلت استفاده می شود. بر طبق جدول ۹ متغیرها برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۹- بررسی مناسب بودن متغیرها برای تحلیل عاملی

بارتلت	$k.m.o$	ابعاد
۰	۰/۷۴۶	عملکرد دهیاران

موقعیت قرار گیری هر یک از متغیرها در زیر عامل مناسب خود نشان داده شده است. همان طور که مشخص است، برای بعد عملکرد دهیاران ۷ مولفه استخراج شده است (جدول ۱۰).

جدول ۱۰- ماتریس دوران یافته برای ابعاد عملکرد دهیاری ها

ردیف	گویه ها	مولفه ۱	مولفه ۲	مولفه ۳	مولفه ۴	مولفه ۵	مولفه ۶	مولفه ۷
۱	نظارت بر پسماندها و دفع آنها	۰/۸۴						
۲	نظارت بر طرح های هادی		۰/۳۶					
۳	کاهش افراد بیکار و متکدی			۰/۸۳				
۴	رونق کار و تولیدات صنایع دستی			۰/۳۸				
۵	مطابقت اقدامات دهیاران با سیاست های دولت				۰/۲۳			
۶	کاهش میزان برخوردها و نزاع ها					۰/۱۸		
۷	مشارکت مردم در جلسات آموزشی و ترویجی						۰/۷۱	
۸	رضایت مردم از زندگی در روستا							۰/۹۱۰

۰/۸۲۱					مشارکت و خودیاری مردم برای دریافت خدمات بهتر	۹
			۰/۷۷۶		توزیع عادلانه کالاها و خدمات دولتی در بین مردم	۱۰
				۰/۶۹۴	معرفی افراد بی بضاعت به سازمان مربوطه	۱۱
			۰/۶۸۸		بهبود وضعیت اشتغال روستا	۱۲
۰/۶۵۷					ایجاد موسسات خیریه در روستا	۱۳
				۰/۵۶۵	بهبود ارتباط مردم با مراکز آموزشی	۱۴
				۰/۵۲۸	بهبود شدن ارتباط مردم با ارگان ها	۱۵
			۰/۴۲۵		محله بندی و مساحی دقیق اراضی مسکونی به طور منظم	۱۶
۰/۳۹۹					اجرای مراسمات فرهنگی همگام با سایر نقاط کشور	۱۷
				۰/۳۸۳	وجود آب آشامیدنی سالم و تصفیه شده	۱۸
			۰/۳۰۳		بازدید مسوولان جهت حل مشکلات روستا	۱۹
				۰/۲۸۰	کاهش مهاجرت روستاییان به شهر	۲۰
		۰/۲۴۲			پیگیری کارها و اقدامات بر زمین مانده	۲۱
			۰/۲۲۹		بهبود مسکن روستایی	۲۲
				۰/۱۸۰	افزایش ساخت و ساز مسکن روستا	۲۳

در ادامه با توجه به اهداف تحقیق و نظر محققان و با استفاده از مبانی نظری تحقیق و ارتباط بین متغیرها، برای مولفه های فوق الذکر نامگذاری می شود. در جدول ۱۱ عامل های نامگذاری شده همراه با میزان واریانس تبیین شده آنها برای عملکرد دهیاران نشان داده می شود. همانطور که مشخص است عملکرد دهیاران از لحاظ خدمات رسانی و نظارت های بهداشتی درصد واریانس بیشتری را نسبت به دیگر مولفه ها دارد که به این دلیل است که متغیرهای بیشتری را در خود نسبت به دیگر مولفه ها در بر گرفته است. به عبارتی مولفه خدمات رسانی و نظارت های بهداشتی شامل ۸ متغیر است که به تنهایی سهم بالایی به میزان ۲۵/۴۲ درصد را به خود اختصاص داده است، ولی متغیر مسائل اجتماعی در بر دارنده ۱ متغیر است که سهم آن به میزان ۴/۶۷ درصد است. براین اساس می توان گفت که مسائل اجتماعی دارای ابعاد گوناگون که بیشتر این ابعاد در حیطه وظایف دهیاران قرار نمی گیرند جدول (۱۱)

جدول ۱۱- مولفه های موثر بر عملکرد دهیاری ها

درصد واریانس تجمعی	درصد واریانس	نام مولفه	N/S
۱۴/۰۰	۲۵/۴۲	خدمات رسانی و بهداشت	۱
۲۶/۰۰	۱۰/۲۹	نظارت بر طرح ها	۲
۳۵/۶۳	۷/۹۸	بهبود مسائل اقتصادی	۳
۴۴/۴۳	۶/۰۰	تشویق به مشارکت گسترده	۴
۵۲/۱۹	۵/۳۶	همکاری با ارگانها و سیاسی	۵
۵۸/۶۲	۵/۱۳	کاهش مهاجرت و رضایت افراد	۶
۶۴/۸۷	۴/۶۷	مسائل اجتماعی	۷

۵- نتیجه گیری و پیشنهادات

حال با توجه به اهمیت روستاها از نظر تولید و بعد تقسیمات سیاسی و شکل گیری شهرها از همین روستاها، وجود نهادی مانند دهیاری جهت رسیدگی به این جماعات انسانی الزامی است. از معیارهای شکل گیری شهرها در ایران وجود جمعیت است که در بررسی صورت گرفته در این تحقیق چندین روستا با افزایش جمعیت خود در حال متصل شدن به همدیگر هستند، و این خود در آینده ای نه چندان دور منشا وجودی یک شهر می شود. از طرف دیگر مهندسان جهت جلوگیری از مشکلاتی مانند مشکلات شهرهای امروزی طرح های هادی، تفصیلی و نقشه های کاربری اراضی را در دستور کار خود دارند. پس کارهای نظارتی دهیاری ها در راستای همین طرح ها و پیش بینی ها می باشد. در واقع انجام طرح ها و اقدامات از روی تکنیک های علمی و حساب شده منجر به کاهش مشکلات اجتماعی - اقتصادی و خسارت های ناشی از بلایای طبیعی می شود. در این تحقیق مشاهده شد که اقدامات دهیاران موجب رضایت روستاییان از زندگی در روستا بود که این یعنی کاهش مهاجرت به شهرها و در نتیجه کاهش مشکلات اجتماعی شهرها است. در بعد دیگری از عملکرد دهیاری ها، امور فرهنگی در جامعه روستایی مورد توجه قرار می گیرد که این هم در راستای بالا بردن فرهنگ روستاییان است. این بعد شامل اجرا مراسمات هماهنگ با سایر نقاط کشور، اجرای درست مسائل معنوی، احداث مسجد، احداث کتابخانه عمومی، نظم دادن به گورستان و غسل خانه و .... است. با این وجود این دهیاری ها بصورت خودگردان اداره می شوند و در این راستا حمایت بیشتر دولت از این نهاد ضروری به نظر می رسد. در این میان اداره این نهادها با مشکلاتی مواجه است:

- بعضی دهیاران از سواد کافی برخوردار نیستند. این در حالی است سطح سواد جامعه ما بالا و بیشتر افراد تحصیلات دانشگاهی دارند؛
- مشخص نبودن درآمد ثابت دهیاران، در آمد دهیاران بیشتر از طرح ها و خودیاری روستا بیان تامین می شود و این در حالی است که بعضی طرح ها فصلی بوده و علاوه بر آن ممانعت برخی از روستاییان از خودیاری متولیان متعدد روستا و تداخل کارها و تقسیم شدن خودیاری در بین متولیان؛
- گاهی وقتها دهیاران با عدم همکاری شوراها مواجه می شوند. شوراها بدون حقوق و مزایا و دهیار حقوق بگیر. که این باعث عدم همکاری می شود؛
- بومی بودن دهیاران که این خود ممکن است موجب تبعیض در بین افراد شود؛
- انتخاب شدن دهیار از سوی شوراها که این خود هم با تبعیض ممکن است صورت بگیرد؛
- در بعضی مواقع دهیاران علاوه بر این شغل، شغل های رسمی دیگری دارند؛
- در روستاهای کوچک دهیار منصوب شده اما اقدام خاصی در روستاهای کوچک صورت نمی گیرد. برای توسعه دهیاری ها و برای از بین بردن این تبعیض ها نظیر میزان درآمد ثابت دهیاران باید اقداماتی همچون اشتغال زایی و افزایش اختیارات دهیاری ها، حمایت بیشتر دولت و تصویب قوانین صریح و شفاف و ارائه آموزش های لازم به مردم و دهیاران صورت گیرد.

۶-منابع

- ابراهیم زاده، عیسی، (۱۳۷۳)، مدیریت و توسعه روستایی، مجله جهاد، شماره ۱۷۱.
- استعلاجی، علیرضا (۱۳۹۱)، بررسی الگوی مدیریت روستایی در ایران با تاکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری ها، مجله جغرافیا، دوره ۱۰، شماره ۳۲، ۲۵۸-۲۳۹.
- اکبری، غضنفر. عبداللهی، مجید، (۱۳۸۵) مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری، ناشر: قلمستان هنر.
- چوپچیان. شهلا، کلانتری. خلیل، شعبانعلی فمی. حسین (۱۳۸۶)، عوامل موثر بر عملکرد دهیاری های استان گیلان، نشریه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲
- رضائیان. علی (۱۳۷۹)، مبانی سازمان و مدیریت، انتشارات سمت
- سازمان برنامه و بودجه استان زنجان، تاریخچه مدیریت روستایی، سایت سازمان برنامه و بودجه استان زنجان
- سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور (۱۳۷۸)، آیین نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شورا های اسلامی روستا و نحوه انتخاب دهیار،.
- سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور (۱۳۸۴)؛ مجموعه قوانین و مقررات دهیاریها،
- سایت فرمانداری شهرستان دلفان (۱۳۹۰)، ویژگی های جغرافیایی شهرستان دلفان
- شکر. ولی الله (۱۳۸۴)، توانمند سازی مدیریت روستایی با حمایت از تشکل های مردمی جامعه مدار در روستاهای پرجمعیت، همایش مدیریت روستایی در ایران
- طالب. مهدی (۱۳۷۲)، مدیریت روستایی، انتشارات دانشگاه تهران
- عابدینی، کورش، (۱۳۸۴)، منابع درآمد در دهیاری ها، (مدیریت روستایی)، با همکاری جهاد دانشگاهی و سازمان شهرداریهای استان قزوین، المهدی.
- عزمی. آئیژ (۱۳۹۰)، وضعیت کنونی و موانع پیش روی مدیریت روستایی ایران-مطالعه موردی: بخش گرگانرود شهرستان تالش، جغرافیایی سرزمین، دوره ۸، شماره ۳۲، ۹۸-۸۳.
- فراهانی، حسین. آیین مقدم، فاطمه (۱۳۹۱)، ارزیابی عملکرد و کارایی دهیاری ها و شوراهای اسلامی در فرآیند مدیریت توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان سررودجنوبی در شهرستان بویراحمد)، دوره ۷، شماره ۱۸، ۱۲۷-۱۱۸.
- لمبتون. ک. اس (۱۳۷۷)، مالک و زارع در ایران، ترجمه منوچهر امیری، انتشارات علمی و فرهنگی
- مهدوی. مسعود (۱۳۷۷)، مقدمه ای بر جغرافیای روستایی در ایران، سمت
- مهدوی. مسعود. نجفی کانی. علی اکبر (۱۳۸۴)، دهیاریها، تجربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی : دهیاریهای استان آذربایجان غربی)، پژوهش های جغرافیایی شماره ۵۳.
- نعمتی. مرتضی. بدری. سید علی (۱۳۸۶)، ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی-مقایسه تطبیقی دهیاری های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ مطالعه موردی : استان گلستان، پژوهش های جغرافیایی شماره ۵۹ بهار

- *Dennis, E. and Erdmann, D. (2005), "Improvement of job performance", available on: <http://www.traintoingrain.com/tda/2005/03/improvingperfo.html>*
- *Sundaraswamy, B. and Peruma, L. G. (1992), "Variable influencing the job performance of assistant agricultural officers". Karnataka Journal of Agricultural-Sciences. 5:3, 249-254.*